

La Manresa en blanc i negre

Joaquim Aloy i Bosch

Aquest text planteja una reflexió sobre el significat de la fotografia, la ciutat i la història. Joaquim Aloy és el coordinador i autor ell mateix de la monumental Història Gràfica de Manresa en la qual la fotografia esdevé l'element articulador. És, doncs, un article que l'entendem com una mena de conclusió de molts anys d'investigació.

La plaça de Sant Domènec vista des de la Muralla del Carme durant el primer decenni de segle. Imatge de l'Arxiu Jaume Pons i Agulló, publicada en el primer volum de *La Restauració (1875-1931)* d'Edicions Parcir.

D'ençà que el 1860 es van enregistrar les fotografies més antigues que es coneixen fins ara de Manresa, quants milers i milers d'instantànies es deuen haver captat de la nostra ciutat! I quantes d'aquestes imatges s'han convertit en petits tresors documentals dignes de contemplar, de gaudir, de reposar-hi plàcidament la mirada!

Hi ha instants màgics que la càmera va eternitzar que posseeixen una gran bellesa estètica, una força abas-

segadora, un immens poder evocador. Hi ha fotografies que ens descriuen excel·lentment un passat remot i que et permeten descobrir, reviuere, passejar per la història de la ciutat.

¿Quantes d'aquestes fotografies deuen romandre encara soterrades a les golfes o perdudes a les calaixeres de cases particulars sense potser cap altra destinació que el foc, l'oblit i la substracció a la ciutat d'una part de la seva història? És urgent recuperar

aquests fons ignorats, és urgent agrupar els fons gràfics de col·leccionistes i crear un autèntic arxiu d'imatges a l'Arxiu Històric de la Ciutat. Ens hi juguem una part de la nostra memòria històrica.

Manresa ha estat fotografiada a bastament. Però, malgrat la profusió de fotografies, si haguéssim de fer una lectura de la nostra ciutat a partir de les imatges més divulgades ens adonaríem que són força escadusseres i reiteratives.

I per damunt de totes i amb escriu sobresurten les imatges de la Seu, el pont Vell i la Cova de Sant Ignasi. Especialment la de la insigne basílica, que s'ha convertit al llarg del temps en un monument emblemàtic, en el referent simbòlic més conegut de la ciutat, en la seva imatge de marca per excel·lència. Des de les primeres postals i els primers àlbums fotogràfics (de l'última dècada del segle XIX) fins a les enciclopèdies i guies urbanes actuals, la Seu, captada en un primer pla o immersa al centre de vastes panoràmiques de la ciutat, ha gaudit sempre de la preferència dels càmeres; tant dels excursionistes, els estudiosos de l'art i els repòrters gràfics del tombant de segle com de les càmeres que hi van rodar fa poc un serial televisiu.

En endinsar-se a l'interior de la ciutat, altres espais i monuments seduïen els copsadors d'imatges: la ruta ignasiana, amb tota la seva riquesa i varietat, les esglésies de Santa Clara, el Carme i Sant Miquel, les creus de terme, l'edifici de l'Ajuntament, el Jutjat, can Jorba, ca la Buessa, el Casino, la casa d'en Lluvià, el Kursaal, el Grup Escolar... La Plaça Major, la Plana de l'Om, la plaça d'en Clavé, les Muralles, el passeig de Pere III, els ponts, les fonts...

És la Manresa arquitectònica i monumental, la Manresa gòtica, barroca i modernista, que ha captivat molts amb els seus edificis magnífics, alguns desgraciadament devastats el 1936 i altres trinxats anys després per l'especulació de gent sense escrúpols.

L'eclosió del fotoperiodisme afavorí la difusió d'altres imatges de Manresa a la premsa d'a-

bast nacional i estatal, algunes relacionades amb l'actualitat més immediata i d'altres amb temes més intemporals.

Així podrem observar retratada la Manresa industrial, amb fàbriques tan significatives com la dels Panyos, la Fàbrica Nova, la Pirelli, la Florinda..., i amb una infinitat de xemeneies fumejant, exponent de ciutat capdavantera i moderna. I la Manresa comercial, amb Can Jorba com a buc-insígnia, però seguida d'un munt de comerços més modestos.

La Manresa dels trens, les tartanes, els autocars i els automòbils. La Manresa-nus ferroviari i cruïlla de comunicacions, un cop esberlada -per fi- la closca del seu aïllament amb la construcció de la carretera d'Abrera, l'Eix del Llobregat, l'autopista de Terrassa i l'eix Transversal. La Manresa urbanística, amb l'agençament, en diferents moments històrics, dels grans vials del centre de la ciutat. La Manresa que s'expandeix, amb el sorgiment de nous barris (el Xup, la Font dels Capellans, la Balconada...)

La Manresa-baluad de l'espiritualitat, reflectida, especialment al primer terç del segle i les primeres dècades del franquisme, en nombroses celebracions religioses: les processons, la celebració del *Corpus*...

La Manresa cultural i associativa, expressada tant amb actes estrictament locals com d'abast nacional: trobades d'orfeons, de colles sardanistes... La Manresa festiva i policromàtica, amb els nans i els gegants, amb les guspies del correfoc, amb els petards del castell de focs. La Manresa bulliciosa, amb el brogit dels vianants omplint places i carrers. La Manresa del lleure, gaudint a pleret d'espais entranyables com el passeig de Pere III o el parc de l'Agulla. La Manresa esportiva: des de

les primeres competicions atlètiques i futbolístiques fins a les últimes gestes del TDK, passant per campionats nacionals o internacionals de diverses especialitats esportives.

El fotoperiodisme també dedicarà espais remarcables a Manresa en fets excepcionals com les visites de les màximes autoritats de la nació i de l'Estat o en situacions tràgiques com l'aiguat de 1907 i la crema d'esglésies del 1909, per citar les més significatives.

La lectura fotogràfica de la ciutat ens ofereix imatges lligades al seu patrimoni, a la Manresa senyorial i burgesa, al progrés econòmic de la ciutat, al seu creixement urbanístic, a les seves festes i triomfs esportius. És la Manresa amable i cofoia de sí mateixa.

Tanmateix, la lectura de la ciutat a través d'aquelles fotografies més conegudes és incompleta. Gemma Rubí, en un magnífic capítol publicat a la *Història Gràfica de Manresa*, la defineix com a "esbiaixada". És una lectura parcial perquè algunes de les circumstàncies que ha viscut la ciutat no són fotografiades i perquè moltes de les fotografies necessàries per a conèixer el batec de la ciutat segurament no han existit mai i, si existeixen, no són prou agraïdes per a mostrar-les gaire en públic.

La Manresa obrera, amb les condicions de vida misèrrimes que va patir durant dècades, amb el cost social que han comportat cíclicament les crisis econòmiques, la Manresa que va patir fam i misèria durant la guerra i la postguerra, la Manresa de la repressió... La Manresa decadent, la Manresa degradada que reclama a crits enderrocs i rehabilitacions, la Manresa aturada, la Manresa sense projectes clars en el camp de les idees i del progrés...

Hi ha un domini abassegador del blanc i negre, com si encara no hagués descobert totes les possibilitats del color.

Joaquim Aloy i Bosch
Historiador

